

FRÁSÖGN

af ársfundum NATO-þingsins í Stavanger 9.–12. október 2015

Ársfundur NATO-þingsins var haldinn í Stavanger dagana 9.–12. október sl. Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins sóttu fundinn Þórunn Egilsdóttir, formaður, Össur Skarphéðinsson, varaformaður, og Birgir Ármannsson, auk Örnur Gerðar Bang ritara. Um 243 þingmenn frá 28 aðildarríkjum NATO og fulltrúar 23 annarra ríkja sóttu ársfundinn. Meginumræður fundarins fóru fram í fimm málefnanefndum þingsins á grundvelli skýrsla sem unnar voru af nefndarmönnum og fyrirlestra alþjóðlegra sérfræðinga um öryggismál. Þá var þingfundur haldinn þar sem fjallað var um þau mál sem hæst ber í alþjóðlegri öryggis- og varnarmálaumræðu og kosið um ályktanir og ákvarðanir þingsins. Helstu umræðuefni fundarins voru kólnandi samskipti NATO og Rússlands í kjölfar aukinnar hernaðaríhlutunar Rússa í Sírylandi og brot þeirra á tyrkneskri lofthelgi, ástandið í Úkraínu og hryðjuverkaógnin. Einnig voru málefni Afganistans í ljósi brotthvarfs herafla NATO frá landinu á síðasta ári rædd auk þess sem skýrsla um ógnir og tækifæri á norðurslóðum var samþykkt.

Á fundi stjórnarnefndar NATO-þingsins var m.a. tekin ákvörðun um starfsemi og helstu viðfangsefni NATO-þingsins á árinu 2016. Rætt var um fjárhagsáætlun fyrir árið 2016 og hún samþykkt með smávægilegum breytingum. Stjórnmalanefnd afgreiddi þrjár skýrslur. Sú fyrsta fjallar um Rússland og vestrænt öryggi, önnur um samstarfsaðila NATO á heimsvísu og sú þriðja um óstöðugleika í löndunum við botni Miðjarðarhafs. Þá afgreiddi varnar- og öryggismalanefnd NATO-þingsins fjórar skýrslur á fundum sínum. Sú fyrsta fjallaði um blandaðan hernað og þær áskoranir sem blasa við NATO, önnur um styrkingu samstarfs yfir Atlantshaf og þriðja um viðbragðsáætlun NATO í ljósi nýrra ógna eftir 2014 og fjórða um málefni Afganistans – eftir brotthvarf Alþjóðlegu öryggissveitanna (ISAF). Nefnd um borgaralegt öryggi ræddi skýrslur um áskoranir sem fylgja því að takast á við hryðjuverkastarfsemi sem skipulögð er frá grunni á Vesturlöndum, baráttuna við áróðursárásir gegn vestrænum samfélögum og umbreytingar í Afganistan og áhrif þeirra í Mið-Asíu.

Vísinda- og tækninefnd ræddi þrjár skýrslur um tæknivæðingu herafla Rússlands, loftslagsbreytingar og loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í París 2015 auk skýrslu um norðurslóðir. Í ályktun nefndarinnar um loftslagsbreytingar og alþjóðlegt öryggi eru stjórnvöld aðildarríkjanna hvött til að styðja við metnaðarfullt, lögbundið alþjóðlegt samkomulag á loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna (COP21) sem fram fer í París í desember nk. Samþykkt var skýrsla um áskoranir og tækifæri á norðurslóðum sem undirstrikar aukið landfræðipólítískt (geopolitical) mikilvægi svæðisins, þar sem áhrif loftslagsbreytinga hafa m.a. gert auðlindir þess aðgengilegri og opnað fyrir nýjar og mikilvægar siglingaleiðir. Skýrsluhöfundurinn, Osman Bak frá Tyrklandi, sagði umhverfi norðurslóða hættulegt en koma þyrfti í veg fyrir að það yrði hættulegra sökum aukins hernaðar og samkeppni um auðlindir svæðisins. Þá lýstu nefndarmenn yfir áhyggjum sínum af aukinni hervæðingu Rússa á norðurslóðum.

Þórunn Egilsdóttir tók þátt í umræðum nefndarinnar og lýsti yfir ánægju með að nefndin sýndi málefnum norðurslóða áhuga. Jafnframt þakkaði hún formanni norsku landsnefndarinnar, Øyvind Halleraker, fyrir fræðandi og áhugaverða dagskrá sem nefndarmönnum var boðið upp í Miðstöð leitar- og björgunarmála í S-Noregi. Hún sagði ljóst að mikilvægi norðurslóða væri vaxandi í landfræðilegu og efnahagslegu tilliti. Hafís á svæðinu væri í rénun sem hefði mikil áhrif á hefðbundið lífsviðurværi heimamanna, auk þess sem ný tækifæri væru að opnast varðandi siglingar, viðskipti, ferðaþjónusta og fiskveiða. Þá sagði hún að með breytingum í landfræðipólítík á svæðinu ykjast áhyggjur af aukinni spennu milli strandríkja á Norðurslóðum. Hún lagði áherslu á stuðning við alþjóðastofnanir sem eru nú þegar til staðar á svæðinu og hafa gefið góða raun og nefndi Norðurskautsráðið sem meginstofnun í því samhengi. Samvinna ætti að vera forgangsráði eins og hingað til og mikilvægt væri að samstarf við Rússa færi

fríðsamlega fram. Þá eigi fimm af aðildarríkjum NATO landsvæði á norðurslóðum og því ljóst að umboð NATO nær til svæðisins. Því er mikilvægt að NATO sé meðvitað um þróun umhverfis-, efnahags- og stjórnmála á svæðinu.

Efnahagsnefnd NATO-þingsins samþykkti þrjár skýrslur á fundum sínum um viðskiptaþvinganir gegn Rússum, áhrif þeirra og kostnað, um fjármögnun hryðjuverkastarfsemi og um ástand efnahagsmála í Úkraínu og horfur fyrir framtíðarþróun. Nefndarmenn hvöttu aðildarríki NATO til að viðhalda refsiaðgerðum og þrýstingi gegn Rússum. Þá ættu stjórnvöld NATO-ríkja að huga að harðari viðskiptaþvingunum gegn Rússum virði þeir ekki samkomulag um vopnahlé í Austur-Úkraínu.

Össur Skarphéðinsson, tók þátt í umræðum nefndarinnar, m.a. um skýrslu um viðskiptaþvinganir vestrænna ríkja gagnvart Rússum vegna Úkraínudeilunnar. Hann kvað fyrirbyggjandi gögn sem nefndin hefði aflað benda til þess að þvinganirnar hefðu til þessa haft lítil áhrif á olíuframleiðslu Rússa á norðlægum slóðum. Fjárfesting og uppbygging á þeim svæðum þar sem olía eða gas væri þegar unnin hefði verið til staðar áður en átökin brustu á í Úkraínu. Hins vegar mætti ætla að aðgerðirnar torvelduðu verulega uppbyggingu á svæðum þar sem engar framkvæmdir væru hafnar, þar sem vinnsla á þeim væri mjög torveld, og Rússa skorti bæði fjármagn og vestræna tækni til að hefja vinnslu. Af þeim sökum myndu Rússar ekki ráða við að auka vinnslu á kolefnaeldsneyti meðan á deilunni stæði. Niðurstaðan væri því sú, að erfiðustu áhrif þvingananna á framleiðsluna ættu eftir að koma fram. Þá kvaðst Össur ósammála þeim sem héldu því fram að það væru einungis lögmál samkeppni sem drifu OPEC-ríkin til að halda uppi mikilli framleiðslu olíu þrátt fyrir lágt verð og freista þess þannig að ryðja af markaðnum nýjum fyrirtækjum sem vinna olíu og gas með kostnaðarsömum „fracking“ aðferðum. Öðrum þræði væru sterk olíuríki einsog Saudi-Arabía augljóslega einnig að nota lágt olíuverð til að refsa Rússum fyrir stuðning þeirra við fornan óvin, Assad forseta Sýrlands, og sömuleiðis til að skaða Íran. Þá var Össur kosinn skýrsluhöfundur undirnefndar efnahagsnefndar, um efnahagslegt samstarf yfir Atlantshaf til næstu tveggja ára. Hlutverk skýrsluhöfundar er að taka saman skýrslu um það málefni sem nefndin kys að taka til sérstakrar skoðunar og leggja fram drög að ályktun um málið á fundi efnahagsnefndar sem síðar fer fyrir þingfund NATO-þingsins.

Hinn eiginlegi þingfundur NATO-þingsins fór fram 12. maí sl. þar sem tignargestir fluttu ávörp og svöruðu spurningum fundarmanna. Meðal þeirra sem fluttu erindi voru Michael Turner, forseti NATO-þingsins, Jens Stoltenberg, framkvæmdastjóri NATO, Erna Solberg, forsætisráðherra Noregs, og Jan Egland, framkvæmdastjóri norska flóttamannaráðsins. Forseti NATO-þingsins setti fundinn og ræddi m.a. ástandið í Úkraínu og mikilvægi þess að NATO yki stuðning sinn við úkraínsk stjórnvöld. Stoltenberg sagði í ávarpi sínu mikilvægt að NATO græfi fyrir orsakir vandans og ynni að því að koma í veg fyrir hættuástand og auka stöðugleika í ríkjum eftir að átökum lýkur. Þá sagðist hann hugsi yfir því hversu miklum fjármunum er eytt í stríði eða til að ýta úr vör stórri hernaðaraðgerð, miðað við hversu erfitt er að fá fjármagn til að fyrirbyggja stríð og koma á stöðugleika eftir stríðsátök. Stoltenberg lýsti jafnframt yfir áhyggjum af hlutverki Rússa í Sýrlandi þar sem þeir styðja stjórn Bashar al-Assads, Sýrlandsforseta um leið og þeir veitast að Daesh-hryðjuverkasamtökunum. Jafnframt var Stoltenberg hvattur til að styðja við aðildarumsókn Svartfjallalands að NATO og fara varlega í að skera of hratt niður herlið í Afganistan.

Erna Solberg sagði mikilvægt að NATO gleymdi ekki hafsvæðinu á norðurslóðum þegar kæmi að varnaráætlunum bandalagsins. NATO þyrfti að beina sjónum sínum í auknu mæli að siglingaleiðum og hafsvæðum þar sem lokun á sjóleið gæti hindrað hæfni NATO til að verja aðildarríki sín. Jan Egland varaði við því að straumur flóttafólks til Evrópu mundi aukast enn frekar ef alþjóðasamfélagið beitti ekki diplómátskum aðgerðum til að binda enda á átökin í Sýrlandi. Hann hvatti vestræn ríki til að sameinast Rússlandi, Íran, Saudí Arabíu og öðrum hlutaðeigandi aðilum til að þrýsta á stríðandi fylkingar í Sýrlandi að fallast á friðarviðræður. Þá

taldi Egeland ekki skynsamlegt að NATO beitti hervaldi í tengslum við átökin í Sýrlandi.
Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.nato-pa.int.